

กลุ่มที่ 3

การสร้างสมดุลอาหารและพลังงาน . . .

บนฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

โดย

นายชาญวิทย์ อมตะมาทชาติ

รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประเด็นนำเสนอ

ส่วนที่
1

ภาพรวม: การประเมินความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ
6 ร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของแผนฯ 11

ส่วนที่
2

ยุทธศาสตร์ การสร้างความสมดุลและมั่นคงของอาหารและพลังงาน
① สถานการณ์ ② การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง-ภูมิคุ้มกัน
③ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ดัชนีชี้วัด ④ แนวทางการพัฒนา

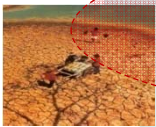
ส่วนที่
3

ยุทธศาสตร์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
① สถานการณ์ ② การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง-ภูมิคุ้มกัน
③ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ดัชนีชี้วัด ④ แนวทางการพัฒนา

ภาพรวม : การประเมินความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ

5 ความเสี่ยง ที่ประเทศไทยต้องเผชิญ

- การบริหารภาครัฐอ่อนแอ ไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรม
- โครงสร้างทางเศรษฐกิจไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน : โดยเฉพาะภาคเกษตรที่มีแนวโน้มอ่อนแอ ซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจโดยรวม เนื่องจาก เป็นภาคการผลิตที่สำคัญ ที่รองรับประชากรถึง 40% ของประเทศ
- โครงสร้างประชากรไม่สมดุล ทั้ง 3 มิติ ได้แก่ อายุ คุณภาพ และความรู้/ทักษะ มีผลต่อผลิตภาพการผลิต ลดลง ภาระการพึ่งพิงสูง และเป็นภาระต่อฐานะการคลังของประเทศด้านสวัสดิการ
- ค่านิยมที่ดิงามของไทยเสื่อมถอย ตามกระแสโลกาภิวัตน์มีผลต่อวัฒนธรรมดิงาม ขาดความสามัคคี และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของประเทศมีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรง ทั้งทรัพยากรดินและน้ำ จากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

สร้าง 6 ภูมิคุ้มกัน ให้ประเทศ พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง

- ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- ภาคเกษตรเป็นฐานรายได้หลักของชุมชนชนบทและความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ
- การพัฒนาประเทศให้อยู่บนฐานความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- สังคมไทยมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงาม
- ชุมชนเป็นกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเชื่อมโยงกันเป็นสังคมสวัสดิการ
- ประเทศไทยมีความเป็นเอกราช และเป็นมิตรกับนานาชาติ

ภาพรวม: 6 ร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของแผนฯ 11

การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ เพื่อพร้อมรับ
เผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

6 ยุทธศาสตร์หลัก

- 1 ยุทธศาสตร์ การสร้างสังคมให้เกิดความเป็นธรรม
- 2 ยุทธศาสตร์ การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน
- 3 ยุทธศาสตร์ การสร้างความสมดุลและมั่นคงของอาหารและพลังงาน
- 4 ยุทธศาสตร์ การสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้และสร้างปัจจัยแวดล้อม
- 5 ยุทธศาสตร์ การสร้างความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจในภูมิภาค
- 6 ยุทธศาสตร์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ประเด็นนำเสนอ

ส่วนที่
1

ภาพรวม: การประเมินความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ
6 ร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของแผนฯ 11

ส่วนที่
2

ยุทธศาสตร์ การสร้างความสมดุลและมั่นคงของอาหารและพลังงาน

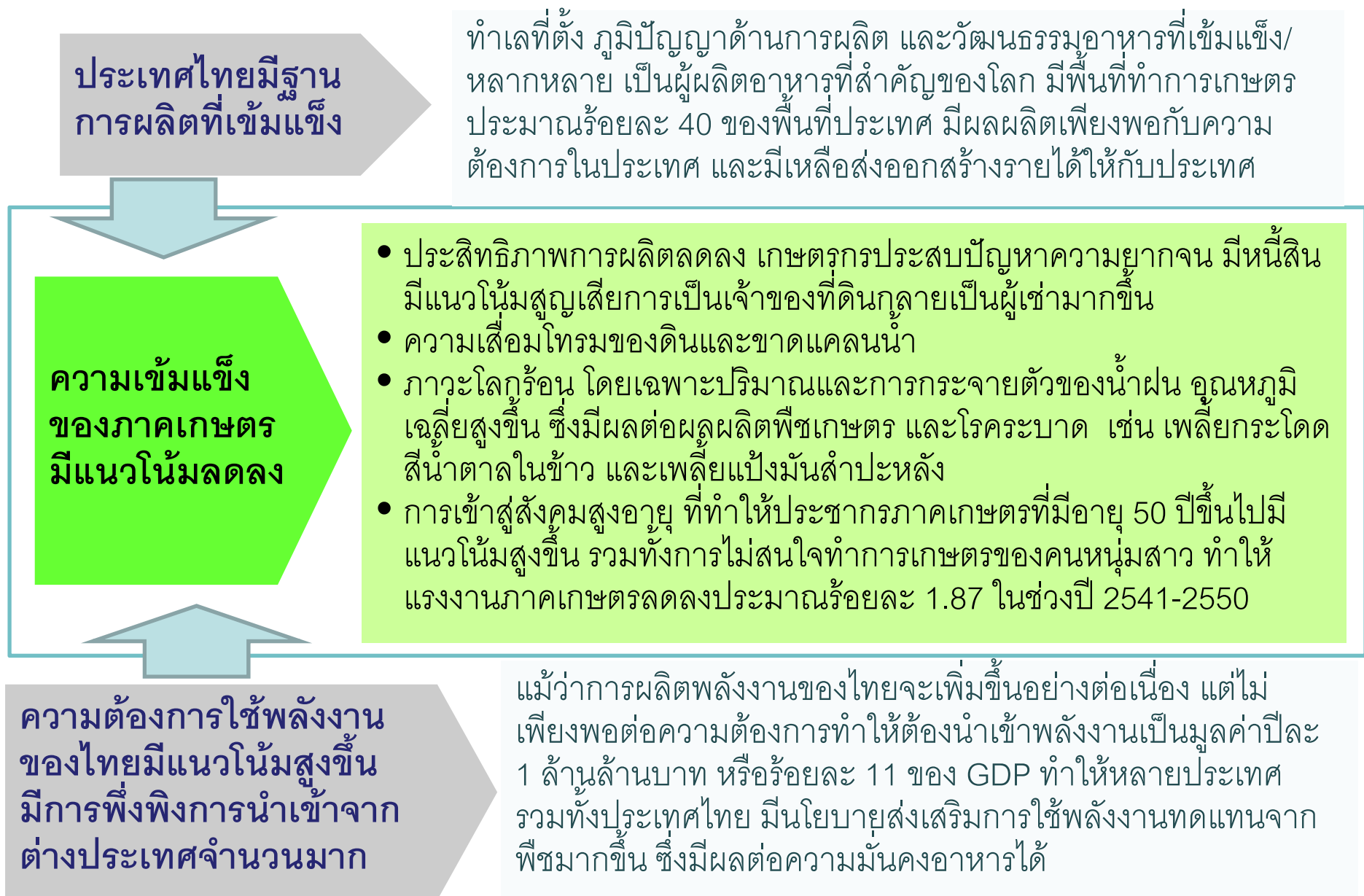
- ① สถานการณ์ ② การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง-ภูมิคุ้มกัน
- ③ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ดัชนีชี้วัด ④ แนวทางการพัฒนา

ส่วนที่
3

ยุทธศาสตร์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

- ① สถานการณ์ ② การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง-ภูมิคุ้มกัน
- ③ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ดัชนีชี้วัด ④ แนวทางการพัฒนา

สถานการณ์ด้านอาหารและพลังงาน

ประมวลปัจจัยเสี่ยง

ทรัพยากรธรรมชาติ
ที่เป็นฐานการผลิตภาค
เกษตรมีความเสื่อมโทรม

- มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติสิ้นเปลือง/ไม่มีประสิทธิภาพ และขาดการบำรุงรักษา
- เกิดความเสื่อมโทรม เช่น ดินเค็มดินเปรี้ยว และการขาดแคลนน้ำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพ
ภูมิอากาศมีแนวโน้ม
รุนแรง

ทั้งน้ำแล้ง น้ำท่วม ฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล และโรค/แมลงศัตรูพืชระบาด มีผลโดยตรงต่อผลผลิตทางการเกษตร

ความอ่อนแอของ
ภาคเกษตร

- การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในสังคมเกษตร
- ผลผลิตเกษตรลดลง/ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น
- แรงงานเกษตรลดลง/เป็นผู้สูงอายุมากขึ้น
- พึ่งพาต่างประเทศมาก
- ทรัพยากรถูกแย่งชิงจากภาคการผลิตอื่น
- ผลกระทบการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน

ความต้องการใช้พลังงาน
ในประเทศเพิ่มขึ้น
ต่อเนื่อง

- ความต้องการใช้มีแนวโน้มสูงขึ้น
- นำเข้าพลังงานสูงถึงร้อยละ 11 ของ GDP
- มีนโยบายส่งเสริมการผลิตและใช้พลังงานทดแทน เพื่อลดการนำเข้า

วิเคราะห์ภูมิคุ้มกัน

- 1.ฐานการผลิตภาคเกษตรที่เข้มแข็ง
- 2.องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม
- 3.ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม
- 4.พลังงานทดแทนที่เหมาะสมกับประเทศ
- 5.กลไกการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์ สร้างความสมดุลและมั่นคงของอาหารและพลังงาน

4 วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างฐานภาคเกษตรให้เข้มแข็ง สามารถผลิตอาหารที่มีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอสำหรับผู้บริโภคทุกคนภายในประเทศ มีราคาที่เหมาะสม และสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนในชนบท
2. เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตที่ทำให้เกิดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้กับเกษตรกร
3. เพื่อสร้างความสมดุลและมั่นคงของการใช้ผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเป็นอาหารและพลังงาน
4. เพื่อจัดหาพลังงานให้มีความมั่นคงเพียงพอกับความต้องการใช้ในประเทศ

สอดคล้อง

ประเมินจาก

5 เป้าหมาย

1. เพิ่มมูลค่าผลผลิตภาคเกษตรไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ
2. ปริมาณผลผลิตการเกษตรเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับความต้องการ และมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล
3. เกษตรกรมีอาชีพและรายได้มั่นคงจากการผลิตทางการเกษตร
4. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและพลังงานทดแทน
5. สร้างความสมดุล มั่นคงด้านพลังงาน และความหลากหลายของพลังงานทางเลือก

6 ดัชนีชี้วัด

1. สัดส่วนมูลค่าผลิตผลภาคเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ
2. ปริมาณสินค้าเกษตรอาหารที่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานสากล
3. ผลผลิตต่อพื้นที่ของพืชอาหารและพืชพลังงาน และสัดส่วนพลังงานที่ผลิตได้จากพืชต่อพืชพลังงานที่ใช้เป็นเชื้อเพลิง
4. ปริมาณการนำเข้าปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร
5. รายได้สุทธิทางการเกษตร และความสามารถในการชำระหนี้สินของเกษตรกร
6. สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนรูปแบบต่างๆ และความสามารถในการพึ่งพาตัวเองด้านพลังงาน

6 แนวทางการพัฒนา

แนวทางการพัฒนา

1

พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน

2

เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและสร้างมูลค่า

3

สร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้แก่เกษตรกร

4

สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานในระดับครัวเรือนและชุมชน

5

สร้างความมั่นคงด้านพลังงานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศและความเข้มแข็งภาคเกษตร

6

ปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความสมดุลด้านอาหารและพลังงาน

1

การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน

- รักษาและคุ้มครองพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตรและสนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยมีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีสิทธิทำกินในที่ดิน
- พัฒนาและปรับปรุงกฎหมายปฏิรูปที่ดินให้สามารถซื้อที่เอกชนมาดำเนินการปฏิรูปได้
- เร่งรัดศึกษาระบบธนาคารที่ดินเพื่อรวบรวมและนำที่ดินที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มาจัดสรรให้กับเกษตรกรรายย่อยมากขึ้น และสนับสนุนการดำเนินการให้ได้สิทธิใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐแก่เกษตรกรและชุมชนให้มีที่ดินเป็นของตนเอง
- บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ โดยการพัฒนาแหล่งน้ำเดิมให้สามารถเก็บกักน้ำในปริมาณที่เพิ่มขึ้น ปรับปรุงและขยายพื้นที่เก็บกักน้ำในลักษณะแก้มลิงและอ่างเก็บน้ำ การจัดหาแหล่งน้ำใหม่ เพิ่มเติมให้เพียงพอกับความต้องการใช้น้ำในภาคเกษตรอย่างทั่วถึง
- สนับสนุนให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นา เพื่อสามารถเก็บน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคได้อย่างพอเพียง และสร้างความมั่นคงและปัจจัยพื้นฐานในการผลิตของเกษตรกรและชุมชน

2

การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและสร้างมูลค่า

- สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่สามารถเจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพึ่งตนเองด้านอาหาร และคงความเป็นผู้นำด้านการเกษตรของโลก
- ปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐานเพื่อการผลิตให้ทั่วถึง เช่น ศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตรในชุมชน เพื่อสนับสนุนการผลิตให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ควบคู่กับการพัฒนาโลจิสติกส์ เช่น ถนนในไร่นา ลานตาก และไซโล/คลังสินค้า เป็นต้น
- เสริมสร้างความรู้และการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้กับเกษตรกรอย่าง ต่อเนื่องและทั่วถึง ผ่านศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต เครือข่ายเกษตรกรที่มี ความรู้ความเชี่ยวชาญในพื้นที่
- พัฒนาคุณภาพมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าเกษตรและอาหาร เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ให้แก่ผู้บริโภค โดยส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐาน GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และ มาตรฐานสากล
- รณรงค์ให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้สารชีวภาพมากขึ้น และพัฒนาระบบควบคุม และตรวจสอบการผลิตให้รวดเร็ว ทั่วถึง และประหยัดสำหรับเกษตรกร

2

การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและสร้างมูลค่า

- ส่งเสริมการผลิตที่ปลอดจากการตัดแต่งพันธุกรรม เพื่อคงไว้ซึ่งความหลากหลายของพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย
- ส่งเสริมระบบตลาดกลางสินค้าเกษตรและตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ โดยการสนับสนุนสิ่งจูงใจ เช่น สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้กับผู้ประกอบการ
- ส่งเสริมภาคเอกชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการระบบสินค้าเกษตร การเพิ่มมูลค่า และการจัดการด้านการตลาด ร่วมกับสถาบันเกษตรกร เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีช่องทางในการสร้างรายได้ที่เป็นธรรมและเหมาะสมมากขึ้น
- สนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรและอาหาร รวมทั้งพลังงาน โดยพัฒนาจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน เช่น สมุนไพร ผลิตภัณฑ์อาหารและบริการเพื่อสุขภาพ เป็นต้น

3

สร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร

- พัฒนาระบบประกันรายได้เกษตรกรให้ครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด ควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อสร้างความมั่นใจกับเกษตรกรที่สามารถยึดเป็นอาชีพได้อย่างมั่นคง
- เร่งพัฒนาระบบประกันภัยพืชผลการเกษตรจากภัยธรรมชาติ โดยเกษตรกรต้องชำระเบี้ยประกันตามความเสี่ยงของพื้นที่
- ส่งเสริมระบบการทำเกษตรแบบมีพันธะสัญญาที่สร้างความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เพื่อเป็นหลักประกันทั้งด้านรายได้ที่มั่นคงแก่เกษตรกร และความมั่นคงด้านวัตถุดิบแก่ภาคอุตสาหกรรม
- พัฒนาระบบสวัสดิการให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ ซึ่งรวมถึงเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในชีวิตมากขึ้น
- ส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เข้าสู่ภาคเกษตร เพื่อทดแทนเกษตรกรที่สูงอายุและมีสุขภาพที่ไม่แข็งแรง โดยสร้างโอกาสการพัฒนาต่างๆ เพื่อจูงใจในการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน เช่น องค์ความรู้ ทักษะในการผลิต การแปรรูป และการตลาดอย่างครบวงจร การจัดหาที่ดินเพื่อประกอบอาชีพการเกษตร การเข้าถึงแหล่งทุน การให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการวางแผนการพัฒนาการเกษตร และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

3

สร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร

- พัฒนาสถาบันเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นกลไกการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง โดยพัฒนาความรู้และความเข้มแข็งด้านการตลาดและการบริหารจัดการของสถาบันเกษตรกร และการสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำที่จำเป็นต่อการพัฒนาและดำเนินธุรกิจภายใต้การตรวจสอบที่รัดกุม รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายสถาบันเกษตรกรกับสภาเกษตรกรแห่งชาติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนการการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในภาคเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับพื้นฐานและความต้องการของเกษตรกร
- เสริมสร้างความเข้มแข็งเกษตรกรรายย่อยให้มีความพร้อมและสามารถแข่งขันกับสินค้าเกษตรที่มีต้นทุนต่ำจากประเทศเพื่อนบ้าน อันเนื่องมาจากการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนได้
- สนับสนุนการผลิตตามศักยภาพของพื้นที่และแหล่งรองรับผลผลิต เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรและการจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐาน เช่น ระบบชลประทาน โรงงานแปรรูป และระบบโลจิสติกส์ ตลอดจนอยู่บนพื้นฐานความสมัครใจและการมีส่วนร่วมของเกษตรกรหรือประชาชนในการวางแผนและจัดทำมาตรการในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน โดยรัฐใช้มาตรการจูงใจแก่เกษตรกรที่ทำการผลิตตามศักยภาพของดิน และสนับสนุนข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ

4

สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน ในระดับครัวเรือนและชุมชน

- ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรกรรมที่ยั่งยืน เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย เพื่อสร้างความมั่นคงและความหลากหลายด้านอาหาร
- สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิตและการบริโภคที่เกื้อกูลกันในระดับชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ซึ่งจะทำให้ปริมาณผลผลิตมีตลาดรองรับมากขึ้นสามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนและนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งมีศักยภาพในการผลิต การเข้าถึงอาหาร และโภชนาการที่ดี
- ส่งเสริมการนำวัตถุดิบเหลือใช้จากการเกษตรมาผลิตเป็นพลังงานทดแทนใช้ในระดับครัวเรือนและชุมชน เช่น พลังงานชีวมวลที่ได้จากมูลสัตว์ เป็นต้น
- ฟื้นฟูและส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีของชุมชน โดยเฉพาะวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตการเกษตร
- ส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งด้านอาหารและพลังงานให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนบทบาทการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น ศูนย์พันธุ์ข้าวชุมชน โรงปุ๋ยชีวภาพ โรงสี ลานตาก เป็นต้น

5

สร้างความมั่นคงด้านพลังงานเพื่อสนับสนุน การพัฒนาประเทศและความเข้มแข็งภาคเกษตร

- วิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพลังงานจากพืชพลังงาน เพื่อลดต้นทุนและการนำเข้าจากต่างประเทศ และลดมลภาวะแก่ชุมชน ทั้งพันธุ์พืชพลังงานที่เหมาะสมกับประเทศและให้ผลผลิตสูง การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตต่อไร่ และการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตพลังงานจากพืช
- ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและพัฒนาพลังงานทางเลือก เพื่อกระจายแหล่งพลังงานให้มีความหลากหลายมากขึ้น ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาพลังงานทดแทนทุกรูปแบบอย่างจริงจัง รวมทั้งกำหนดมาตรการจูงใจเพื่อสนับสนุนการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนทั้งในภาคการผลิตไฟฟ้าและภาคขนส่ง โดยเฉพาะการพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพและชีวมวล เช่น แก๊สโซฮอลล์และไบโอดีเซล รวมทั้งสนับสนุนให้มีการผลิตและใช้พลังงานหมุนเวียนในระดับชุมชน
- เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในทุกระดับ เพื่อให้เกิดการประหยัดพลังงานมากขึ้น โดยปรับปรุงโครงสร้างราคาพลังงานให้สะท้อนต้นทุนที่มีประสิทธิภาพ และสร้างแรงจูงใจในการลดการใช้พลังงานตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน และประเทศ รวมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในภาคการผลิตที่ก่อให้เกิดการประหยัดและใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า
- สร้างจิตสำนึกในการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ตั้งแต่วัยเด็ก และการสร้างองค์ความรู้แก่ประชาชนทุกระดับทั้งในด้านการอนุรักษ์และการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

6

ปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความสมดุลด้านอาหารและพลังงาน

- สนับสนุนบทบาทของเกษตรกร เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน และชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนการผลิตทางการเกษตร เพื่อสร้างความสมดุลด้านอาหารและพลังงาน ทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ เชื่อมโยงกับกลไกการบริหารจัดการภาครัฐและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่และส่วนกลาง รวมทั้ง มีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการทำงานของภาครัฐอย่างเป็นระบบ
- ปรับบทบาทหน่วยงานภาครัฐให้เป็นผู้สนับสนุนการพัฒนาด้านเกษตร อาหาร และพลังงาน ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่ รวมทั้งกำหนดให้มีกลไกตรวจสอบการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่
- พัฒนาปรับปรุงระบบกฎหมายเฉพาะให้มีความเหมาะสมต่อการคุ้มครองพันธุ์พืช และสมุนไพรให้มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้มากยิ่งขึ้น และมีความเป็นธรรมในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตอาหารของประเทศ
- สร้างความร่วมมือด้านการเกษตร อาหาร และพลังงาน ในเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคี เช่น กลุ่มอาเซียน เป็นต้น เพื่อสร้างโอกาสทางการค้าและการลงทุนด้านอาหารและพลังงานอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นนำเสนอ

ส่วนที่
1

ภาพรวม: การประเมินความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ
6 ร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของแผนฯ 11

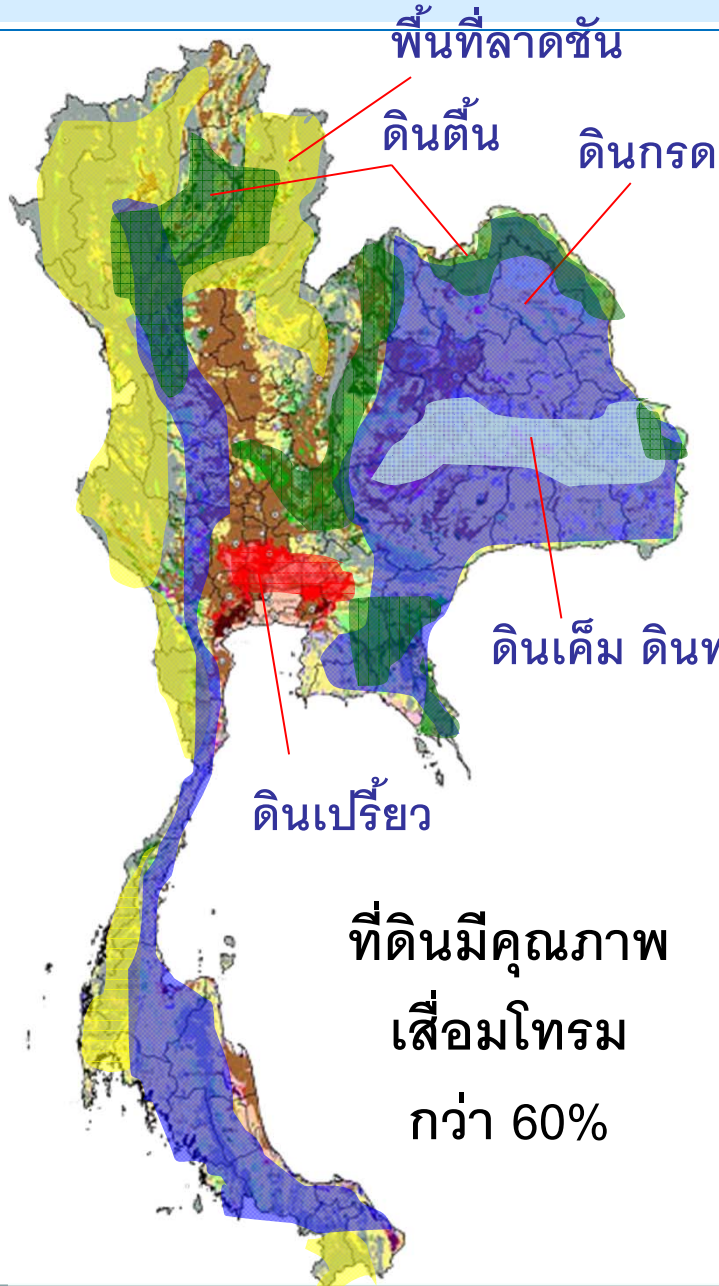
ส่วนที่
2

ยุทธศาสตร์ การสร้างความสมดุลและมั่นคงของอาหารและพลังงาน
① สถานการณ์ ② การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง-ภูมิคุ้มกัน
③ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ดัชนีชี้วัด ④ แนวทางการพัฒนา

ส่วนที่
3

ยุทธศาสตร์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
① สถานการณ์ ② การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง-ภูมิคุ้มกัน
③ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ดัชนีชี้วัด ④ แนวทางการพัฒนา

สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติ

พื้นที่ป่าไม้
เหลือ 30.9%
(99.16 ล้านไร่)

ปริมาณน้ำต้นทุน
มีเพียง 2 ใน 3
ของความ
ต้องการใช้น้ำ

เมืองขยายตัวรุก
พื้นที่เกษตรกรรม

พื้นที่ป่าต้นน้ำ
14 ล้านไร่
อยู่ในชั้นวิกฤต

สูญเสียความ
หลากหลายเพิ่มขึ้น

พื้นที่ชายฝั่ง
ถูกกัดเซาะ
รุนแรงเพิ่มขึ้น

สถานการณ์สิ่งแวดล้อม

มลพิษทางอากาศ น้ำ และขยะ
มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น

มูลฝอยชุมชน
กำจัดอย่าง
ถูกต้อง 37%

ขยะถูกนำกลับมา
ใช้ใหม่ 23%

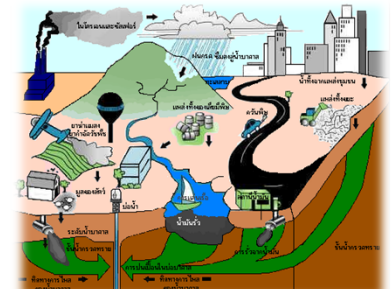

มีของเสียอันตราย
1.86 ล้านตัน

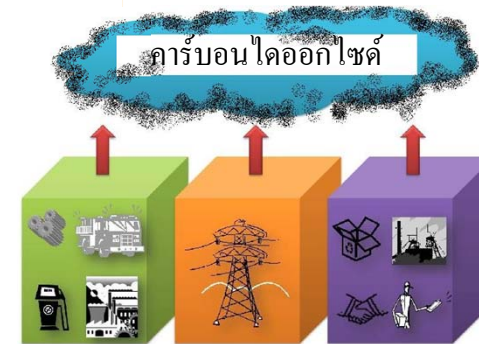
ของเสียอันตราย 1.86 ล้านตัน
78% มาจากภาคอุตสาหกรรม

น้ำบาดาล
ปนเปื้อนสารเคมี

อุบัติเหตุจาก
สารเคมีมี
แนวโน้มสูงขึ้น

คาร์บอนไดออกไซด์

ภาคการผลิต ไฟฟ้า คมนาคม
และอุตสาหกรรม ปล่อย CO₂ 98%

ภาวะโลกร้อน ส่งผลให้ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรรุนแรงขึ้น

สูญเสียชายฝั่ง

ขาดแคลนน้ำ

ไม่มั่นคงด้านอาหาร

ภัยพิบัติธรรมชาติ

รูปแบบการผลิต/พฤติกรรมบริโภคใช้ทรัพยากรฟุ่มเฟือย

ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ขาดจิตสำนึก/ตระหนัก
ในการบริโภคแบบยั่งยืน

ภาคอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยี
ประสิทธิภาพต่ำ

ภาคเกษตรเร่งเพิ่ม
ผลผลิตเกินศักยภาพ
ระบบนิเวศ

ความขัดแย้งเชิงนโยบาย และ ความอ่อนแอในการจัดการภาครัฐ

นโยบายอนุรักษ์และ
การพัฒนาเศรษฐกิจ
ขัดแย้งในทางปฏิบัติ

กลไกการบริหาร
ไม่มี
ประสิทธิภาพ

ขาดองค์ความรู้
และฐานข้อมูล
ที่ทันสมัย

แรงกดดันประชาคมโลกทำให้ต้องเตรียมพร้อมลดการปล่อย GHG

วิเคราะห์ภูมิคุ้มกัน

1 ระบบฐานข้อมูล/
องค์ความรู้

2 การดำเนินชีวิต
ตามหลักเศรษฐกิจ
พอเพียง

3 เครื่องมือ/กลไก
บริหารจัดการ

4 ความเข้มแข็ง
ของชุมชน

ยุทธศาสตร์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา

1

การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2

การปรับกระบวนการทัศน์การพัฒนาและพฤติกรรมการบริโภคสู่สังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3

การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของภาคการผลิตและบริการ

4

การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและโครงสร้างพื้นฐาน

5

การยกระดับขีดความสามารถในการปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

6

การพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม

1

การอนุรักษ์ ป่าไม้ และสร้างความมั่นคงของ ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- **คุ้มครอง รักษา และฟื้นฟูฐานทรัพยากร** ทั้งดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ ชายฝั่งทะเล แหล่งแร่ และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชน และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น
- **พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบข้อมูล GIS และการจัดการองค์ความรู้** โดยสนับสนุนให้จัดทำแผนที่แนวเขตที่ดิน จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรที่ถูกต้องทันสมัย เชื่อถือได้ และให้รายงานต่อสาธารณะรายปี
- **ปรับปรุงการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบและกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม** โดยให้จัดทำระบบสารสนเทศและทะเบียนข้อมูลที่ดินและแผนที่แห่งชาติ แสดงการครอบครอง ใช้ประโยชน์
- **สร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์** โดยอาศัยกลไก REDD การจ่ายค่าชดเชยแลกเปลี่ยนกับรักษาทรัพยากรและระบบนิเวศ และคาร์บอนเครดิตภาคป่าไม้
- **ปรับปรุงระบบบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบลุ่มน้ำและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ อปท.-ชุมชน** โดยเร่งฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ เติมน้ำต้นทุนในแหล่งที่มีศักยภาพ จัดการความต้องการใช้น้ำและจัดสรรอย่างเป็นธรรม พัฒนาระบบพยากรณ์น้ำ และขยายเครือข่ายการจัดการลุ่มน้ำโดยชุมชน
- **สนับสนุนการอนุรักษ์/ใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม** โดยเน้นการคุ้มครองพื้นที่/ระบบนิเวศที่เปราะบาง ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ควบคู่กับการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากร ภายใต้กลไกการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

2

การปรับกระบวนการทัศน์การพัฒนาและ พฤติกรรมการบริโภค สู่สังคมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

- ส่งเสริมให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นต้นแบบของสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการเปลี่ยนแนวคิดจากการใช้ทรัพยากรเพื่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงสุดมาเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ปลุกฝังค่านิยมการบริโภคอย่างพอเพียง ยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคล/ชุมชนที่เป็นแบบอย่างที่ดีของการบริโภคที่ยั่งยืนบนฐานภูมิปัญญาดั้งเดิม
- สร้างองค์ความรู้ด้านการบริโภคที่ยั่งยืน ผ่านกระบวนการศึกษาในระบบและส่งเสริมการศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อหาแนวทางปรับสังคมไปสู่การบริโภคที่ยั่งยืน และงานวิจัยด้านการออกแบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- เพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในการเลือกสินค้า/บริการที่เป็นมิตรกับ สวล. โดยพัฒนาระบบการเผยแพร่และรับรู้ข้อมูล ข่าวสารและแนวปฏิบัติด้านการบริโภคที่ยั่งยืน
- เสริมสร้างกลไกคุ้มครองผู้บริโภค และส่งเสริมเครือข่ายประชาสัมพันธ์สู่การบริโภคที่ยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งของกลไกการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค ปรับปรุงร่ง กม. เพื่อกำกับสื่อให้เผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะอย่างรับผิดชอบ และส่งเสริมเครือข่ายธุรกิจสื่อโฆษณาให้มีความตระหนักและจิตสำนึกในการผลิตสื่อที่เอื้อต่อการบริโภคแบบยั่งยืน

3

การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ของภาคการผลิตและบริการ เพื่อนำไปสู่สังคมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

- **ปรับระบบการผลิตของภาคอุตสาหกรรมให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** ตลอดห่วงโซ่อุปทานการผลิต โดยให้มาตรการจูงใจทางภาษี/ปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่เอื้อประโยชน์แก่อุตสาหกรรมที่ใช้ ทรัพยากร-พลังงานมีประสิทธิภาพ ส่งเสริม SMEs ให้ใช้เทคโนโลยีสะอาด สนับสนุนการอยู่ร่วมกันของ อุตสาหกรรมและชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมแนวคิดในการทำธุรกิจเพื่อสังคมโดยเฉพาะ
- **ส่งเสริมการทำเกษตรที่เกื้อกูลกับระบบนิเวศ** ตามแนวคิดเกษตรยั่งยืน โดยส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ การใช้สารชีวภาพแทนเคมี และพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของประเทศ รวมทั้ง วิจัยพันธุ์พืชที่ทนต่ออากาศหนาวจัด ร้อนจัดและทนแล้ง
- **ส่งเสริมภาคบริการให้เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ** โดยเฉพาะกลุ่มที่ส่งผลกระทบต่อ สวล. น้อยและ มีศักยภาพสูง เช่น ท่องเที่ยวและบริการสุขภาพ โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับศักยภาพ การรองรับ และส่งเสริมการใช้องค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์และบริการ
- **สร้างโอกาสทางการตลาดให้สินค้า/บริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม** โดยขยายการจัดซื้อจัดจ้างที่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐไปถึงระดับท้องถิ่น พัฒนาระบบฉลากสิ่งแวดล้อม/ฉลากคาร์บอน และเผยแพร่ข้อมูลการลด CO2 ของการผลิตแก่ผู้บริโภค รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลสินค้า/บริการที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม

4

การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง และโครงสร้างพื้นฐาน

- พัฒนาเมืองที่เน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม และระบบนิเวศ เข้าด้วยกัน โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มพื้นที่สีเขียว การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานผ่านการออกแบบอาคาร ที่อยู่อาศัย และระบบขนส่งสาธารณะ การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างบูรณาการ ทั้งขยะและน้ำเสียภายใต้หลัก 3R ภายใต้การมีส่วนร่วม และกำกับการใช้ที่ดินตามผังเมืองอย่างเข้มข้น รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายผังเมืองเพื่อแก้ปัญหาผังขาดอายุ
- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้ทรัพยากรคุ้มค่าและบรรเทาผลกระทบต่อ สวล. และ ชุมชน เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคขนส่งโลจิสติกส์ โดยปรับรูปแบบการขนส่งไปสู่ระบบราง ส่งเสริมการใช้ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ ควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมรถยนต์พลังงานไฟฟ้า เพื่อลดการใช้เชื้อเพลิงและการปล่อย CO2

การยกระดับขีดความสามารถ ในการปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เพื่อให้สังคมมีความยืดหยุ่นและมีภูมิคุ้มกัน

- **พัฒนาองค์ความรู้และระบบฐานข้อมูลผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ** โดยส่งเสริมการศึกษาวิจัยและพัฒนาความรู้ในการคาดการณ์ประเมินความเสี่ยง จัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ พัฒนาฐานข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกรายสาขาให้ทันสมัยและมีมาตรฐาน และเผยแพร่องค์ความรู้แก่สาธารณะ รวมทั้งสนับสนุนการวิจัยพัฒนา และนวัตกรรมเพื่อลด GHG และการปรับตัว
- **พัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรับมือกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ** โดยจัดทำฐานข้อมูล GHG พัฒนาระบบติดตามประเมินผลโครงการ CDM ส่งเสริมการพัฒนาระบบตลาดคาร์บอน และกำหนดหลักเกณฑ์การเก็บภาษี สวล. ระบบฉลากและเครื่องมือเศรษฐกิจศาสตร์อื่นๆ
- **เตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ** โดยศึกษาและประเมินผลกระทบ จัดลำดับความเสี่ยง/พื้นที่เสี่ยง จัดทำแผนที่บ่งชี้พื้นที่เสี่ยงภัยทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและจังหวัด จัดทำแผนจัดการ ป้องกัน และเยียวยาภัยพิบัติ สร้างเครือข่ายระบบเตือนภัย/เฝ้าระวัง และวางระบบสาธิตอุปโภค/โครงสร้างพื้นฐานในอนาคตให้สามารถรับมือกับภัยพิบัติที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น
- **พัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ** โดยถ่ายทอดความรู้การจัดการความเสี่ยงสู่ชุมชน จัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น สนับสนุนการวางแผนชุมชนระยะยาว ยกย่องความสามารถของกลุ่มเสี่ยงในการปรับตัว เร่งฟื้นฟูพื้นที่เสี่ยงที่ได้รับความเสียหาย
- **เพิ่มบทบาทของไทยในเวทีประชาคมโลกและสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ** โดยศึกษาพันธกรณี ติดตามการเจรจา/ท่าทีของต่างประเทศ เสริมเทคนิคการเจรจาและสร้างแนวร่วมเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง

6

การพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม

- **พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากร** โดยสนับสนุนแนวทางการใช้ประโยชน์เชิงอนุรักษ์ตามวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสิทธิ บทบาท ชุมชนและสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการทรัพยากรเพื่อการพึ่งตนเอง
- **สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วม** โดยพัฒนากลไกการจัดการที่มีองค์ประกอบจากทุกภาคส่วน พัฒนาระบบการรับฟังความเห็นในโครงการพัฒนาบนพื้นฐานขององค์ความรู้ ข้อมูลที่ถูกต้อง เปิดเผย โปร่งใส สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม เสริมสร้างบทบาทสื่อมวลชน และพัฒนาศักยภาพ อปท. ให้เข้มแข็งและตอบสนองความต้องการของชุมชนที่แท้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- **ปรับปรุง กม. และบังคับใช้อย่างเสมอภาคเป็นธรรม** โดยปรับปรุงกฎระเบียบภาครัฐเพื่อแก้ไข ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ออกกฎระเบียบที่จริงจังให้เกิดการอนุรักษ์ ผลักดันการเก็บ ภาษีที่ดินแบบก้าวหน้า ทบทวนหลักเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรแร่ และปรับปรุง กม.ผังเมือง
- **นโยบายการลงทุนภาครัฐควรเอื้อต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูฐานทรัพยากร** และคำนึงถึงการ สูญเสียต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนการศึกษาเพื่อประเมินมูลค่าที่แท้จริงและ มูลค่า ในอนาคตของทรัพยากร ปรับปรุงการทำ EIA และจัดทำหลักเกณฑ์การประเมินความคุ้มค่าของ โครงการลงทุนและภาคการผลิตที่ใช้ทรัพยากรสิ้นเปลือง เกิดผลกระทบต่อ สวล./ชุมชน รวมทั้งกำหนด มาตรการควบคุมการใช้พื้นที่ไม่ให้เกิดการบุกรุกทำลายเขตอนุรักษ์ที่เปราะบาง

ประเด็นหารือ

➤ ความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ

➤ ความเห็นต่อร่างยุทธศาสตร์

☐ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์

☐ แนวทางการพัฒนา

- การสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน โดยการสร้างความเข้มแข็งของภาคเกษตร และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะดินและน้ำ
- การสร้างความมั่นคงด้านน้ำ อาหาร และพลังงานในชุมชน
- แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- การปรับระบบการบริหารจัดการภาครัฐในการสร้างความมั่นคงอาหารและพลังงาน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

➤ แนวทางดำเนินการต่อไปในการจัดทำยุทธศาสตร์

➤ ประเด็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

ขอขอบคุณ

www.nesdb.go.th

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

โทรสาร Fax. 02-280-0892

E-mail addresses:

chuleeporn@nesdb.go.th

korkiet@nesdb.go.th

niti@nesdb.go.th

anupit@nesdb.go.th

jareevichaya@nesdb.go.th